Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Postilla (interpolata) super epistolas Pauli - Cod. Aug. pap. 31

Nicolaus <de Lyra>

[Reichenau], 1435

I ad Thimotheum

urn:nbn:de:bsz:31-73039

Visual Library

uel confirmacio per signum i. fine scripture demanu pauli quod cum supra positum est scriptum erat per manum notarij sed quod ultimum de manu pauli erat scriptum et similiter faciebat in aliis suis epistolis ad certificandum illos quibus mittebantur quod essent a paulo directe ad excludendum epistolas apocrifas scriptas sub nomine pauli scriptas in quibus finis non erat de manu pauli scripto. His dictis patet littera.

Explicit 2a epistola ad tessalonicen ses

copula 2e epistole ad thessalonicenses

incipit super primam epistolam ad thimotheum

Incipit super primam epistolam ad thymotheum

Paulus apostolus christi ihesu. Hic incipit prima ad thymotheum que diuiditur in duas partes scilicet salutacionem et prosecucionem. 2a ibi Sicut rogaui te. In prima parte primo ponitur persona salutans et exprimitur quantum ad tria scilicet quantum ad nomen cum dicitur paulus, quantum ad officium cum dicitur apostolus christi ihesu, et quantum ad auctoritatem officij cum dicitur secundum imperium dei sicut patet actuum 13 Dixit spiritus sanctus segregate michi barnabam et paulum in opus ad quod assumpsi eos. Opera uero trinitatis sunt indiuisa propter quod idem est imperium trium personarum et ideo omnia ex presso alio subintelliguntur et christi ihesu spei nostre a perceptionem speramus obtinere gloriam. 2o ponitur persona salutata cum dicitur thymotheo filio dilecto in fide ad ostendendum quod erat filius eius spiritualis et non carnalis. 3o ponitur bona optata cum dicit Gratia et misericordia et pax misericordia in remissione peccatorum gratia in amplacione meritorum et pax in consecucione premiorum a deo patre qui est auctor et datoris omnium et christo ihesu qui quantum ad deitatem est eadem principalis causa cum patre et spiritu sancto et quantum ad humanitatem est causa instrumentalis gratia sicut magister organum gratiam artificis sentitur sed participatur et hoc modo alie creature sunt in principio dei separata ¶ Sicut rogaui hic incipit huius epistole prosecucio circa quam sciendum quod apostolus ordinauit thymotheum episcopum ecclesie ephesine et ideo in hac epistola instruit eum de hiis que pertinent ad episcopi officium ad quod spectant septem actus specialiter et secundum hoc prosecucio huius epistole diuiditur in septem partes que patebunt prosequendo. Primus autem actus pertinens ad episcopum est extirpacio false doctrine sicut remocio impedimenti prioris est in aliquo opere. Ad hoc autem inducit apostolus thymotheum in hoc capitulo primo quod in tres partes diuiditur. Nam primo ad hunc actum inducit. 2o incidenter deo gratias agit ibi Gratias ago. 3o ad propositum redit ibi hoc preceptum. Prima ad huc in tres nam primo inducit thymotheum ad falsitatis extirpacionem. 2o subdit ad hoc subdit racionem cum dicitur filius autem. 3o remouet obiectionem cum dicitur quidam. Circa primum dicit Sicut rogaui te

o thimothee sit supple facias. Et quod sit
illud de quo rogavit consequenter addit
Ut remaneres ephesi proficiscens ~~ephesi~~
esse ut denuntiares quibusdam pseudo
apostolis ne aliter docerent quam tradidi e-
phesiis. Volebant enim isti falsi apostoli in
ducere ephesios ad observationem legalium
et traditiones iudeorum tamquam necessarias ad
salutem. Neque intenderent etc. et ut de-
nuntiares auditoribus ut non intenderent
talibus erroribus frivolis. Quod subditur
fabulis et genealogiis. Dicuntur autem
fabule illa quibus non subest veritas
huiusmodi erat observatio legalium que
tantum erat figurativa figurando novi
testamenti statum et ideo Christo completo ces-
sat illa observatio et dicere quod maneat
est dicere quod status figuralis adhuc
durat et per consequens quod Christi misterium non
est impletum adhuc quod non solum est falsum
sed etiam erroneum. Dicuntur hic etiam
fabule traditiones iudeorum quibus i-
rritum faciebant divina mandata secundum
quod imponit eis salvator Mt. 14 c.
tamquam falso credens generationes. Ge-
nealogie vero infinite secundum quosdam
hic dicuntur generationes de alia uxore
quam eva ex qua iudei genealogi-
as multiplicabant. Sed quia glose
iudeorum de ista secunda uxore non
leguntur ideo melius videtur dicendum
quod aliqui iudei falso genealogizabant
generationes a david descendentes ut per
hoc concluderent ihesum nazarenum a david
descendisse et per consequens concluderent
ipsum tamquam messiam non fuisse quem
scriptura dicit a david descendere
et dicuntur infinite quia non tendunt

ad aliquid certum. Que questiones
magis prestant litem generationes inter
disputantes quam edificationem dei que edi-
ficium spirituale construit que est in fide. Ci-
mentum ~~edificii~~ edificii fides est fundamentum.
Propter quod predicta non construunt sed
magis destruunt edificium spirituale. ¶
Finis autem. Hic ad predicta subdit apostolus
rationem scilicet quare non sit attendendum
legalibus observantiis et genealogiis
interminatis quia non faciunt ad impletionem
legis divine sed magis ad oppositum quia lex or-
dinat ad diligendum deum et proximum. ad quod
predicta non faciunt sed magis impe-
diunt. Ideo dicit finis autem precepti est
caritas. Ubi patet quia precepta prime
tabule ordinant finaliter ad dilectionem
Precepta vero secunde tabule ad dilectionem
proximi. Ut patet exodo. Sed alia
precepta quoniam non sunt nisi quedam
explicationes istorum et conclusiones
ab eis derivate non tamen eodem modo
quia aliqua sequuntur de necessitate a-
liqua vero non. Et ex hoc sequitur
quod aliqua de huiusmodi preceptis semper
manent ut moralia. Alia vero ad
tempus erant ut iudicialia et cerimo-
nialia. De corde puro quantum ad appe-
titum qui dicitur hic cor. Nam vo-
luntas que est appetitus intellectivus
movet alias omnes potentias ad agendum
sicut cor in membris corporis ad operandum
et ista bona. quantum ad intellectum
Est enim conscientia applicatio scientie ad aliquod
particulare agibile. Et ideo quando conscientia
recta applicatur ad bonum operabile di-
citur bona. Contraria vero mala. Et fide
non ficta id est vera et non simulata

quam habuerunt aliqui pseudoapostoli fingentes
se esse christianos ut simplices deciperent et
alios facerent capi sicut dicit de torquato
in legenda sancti tiburtii. A quibusdam aber-
rantes, id est declinantes, conversi sunt in vaniloquium,
asserendo de legalibus preceptis et
traditionibus quod necessarium sit ea servari
post adventum christi. Volentes esse legis doc-
tores cum non fuerint ad hoc sufficien-
tes discipuli, scilicet pseudoapostoli. Non intelligen-
tes neque que loquuntur, id est non intelligentes
conclusiones de quibus loquuntur nec sup-
positiones quas probare intendunt. ¶ Scimus. Hic
consequenter removet obiectionem que posset
aliquis obicere de legalibus que fuerunt
a deo instituta ut patet in exodo et le-
vitico et per consequens bona et servanda. Ad
hoc respondet Apostolus. Ad cuius intelligentiam sci-
endum quod lex habet virtutem duplicem scilicet re-
gulativam et coactivam. Primo igitur sol-
vit obiectionem quantum ad primum, secundo ad secundam
ibi Sciens hoc. Quia autem regulativa
legis ordinat homines ad bonum hominis
quod bonum potest dici dupliciter uno modo
simpliciter et secundum omne tempus. Quia
lex vetus quantum ad precepta mora-
lia ordinabat homines ad bonum propter
quod omni tempore sunt servanda. Ali-
o modo dicitur aliquid bonum secundum ali-
quod tempus determinatum sicut cum
lineis vestimentis bonum est homini esti-
vali non autem hyemali propter quod
vestimenta pro tempore dimittuntur et alia acci-
piuntur. Et hoc modo lex vetus quantum
ad precepta cerimonialia ordinabat ho-
mines ad bonum pro tempore veteris
testamenti. Erant enim instituta

ad figurandum christi misterium ven-
turum propter quod ille cerimonie ces-
sant christi misterio adimpleto et alie
sunt institute. Verbi gratia. Inter
cerimonialia veteris legis principaliora erant
oblationes et sacrificia que figurabant
christum mortem offerendum et ymolandum
propter quod christo iam oblato et ymola-
to offerre dictas oblationes et sacrificia
et maxime post publicationem ewangelii
est significare quod oblatio christi mortis
et eius ymolatio non dum sit impleta
quod est falsum propter quod oportuit
aliud sacrificium institui quod esset significa-
tivum oblationis christi iam complete. Et
sic christus instituit sacrificium sacrifi-
cium eukaristie quod est memoriale passi-
onis dominice Luce 22. Hoc est corpus
meum quod pro vobis tradetur hoc faci-
te in meam commemorationem. Et sic
de aliis cerimonialibus suo modo. Quantum
autem ad iudicialia precepta lex vetus
ordinabat non ad aliquid figurandum per se directe
sed ad modum servandi iustitiam inter homines
propter quod adveniente christo non sunt
evacuata et mortifera sicut cerimo-
nialia quia possunt servari dum tamen non
serventur ut obligantia ex lege illa que
fuerunt pro statu veteris testamenti qui
fuit totus figuralis respectu nove
legis. I Cor. 10. Omnia in figura con-
tingebant illis. Propter quod precepta
iudicialia per accidens fuerunt fi-
guralia et ideo servare illa ex obliga-
tione veteris legis est significare facto
quod status illius complete adhuc durat
quod est falsum. Possunt tamen ser-
vari ex alia ratione ut patet ex nostro

na institutione ecclesie uel principis
alicuius huiusmodi Scit igitur dicit apostolus
Scimus autem quia bona est lex si quis
ea legittime utitur scilicet moralibus
que semper. cerimonialibus usque ad passi
onem christi. extunc enim finit mortu
a nec obligabant. poterant tamen ser
uari dum tamen non poneretur spes in eis
et hoc usque ad publicationem euange[lii]
sed extunc finit mortifera sicut sup
plenius dictum est in epistola ad gala. et
in epistola ad ro. Judicialibus autem ueteris
testamenti tamquam ex lege obligantibus
Tempore uero noui testamenti lex
alia obligatione ut dictum est ¶ Scientes
hoc. hic consequenter soluit obiectionem
predictam quantum ad eum legis coac
tiuam. que per penas cohibet et minat
et quantum ad hoc dicit Scientes hoc
quia lex iusto non est posita quantum ad
eum coactiuam quia iustus non cohibet
timore pene a malis sed uirtutis a
more. et sic eius uoluntas est legi
consona. propter quod per legem non
non cogitur. quia coactio uiolentiam
importat Sed lex sic posita est in al
hominibus propter quod subditur. sed
iniustis id est inique agentibus contra
proximum et non subditis id est rebellibus
superioribus suis impiis agentibus
contra deum sicut etiam per oppositum
pietas animo uino accepta. idem est
quod cultus diuinus Et peccatoribus con
firmiter delinquentibus Sceleratis
qui peccant ex certa malitia. et con
taminatis peccatis carnalibus. gene
raliter Cetera patent usque ibi plagiariis
id est assuetis plagas et uerbera aliis
inferre mendacibus mendatio p

niciosa et si quid aliud sane doctrine
aduersatur omne tale quod est per legem
puniendum que scilicet sana doctrina est
secundum euangelium Cui concordat omnis ueri
tas glorie beati dei Dicitur autem euangelium
glorie beati dei quia predicat hanc gloriam
quod secundum euangelium creditum est in tamquam
fideli apostolo predicatori ¶ Gratias quia
fecit mentionem de euangelio sibi cre
dito quod hic incidenter agit gratias de
sua uocatione ad fidem et ad apostolatum dicens.
Gratias ago ei qui me confortauit christo
actu secundum quod dicitur act. ix. ibi pau
lus autem multo magis conualescebat
et confundebat iudeos etc. quia fide
lem me existimauit id est iudicauit po
nens in ministerio apostolatus qui prius
blasphemus fui contra personam christi
et persecutor et contumeliosus contra
membra eius. persecutor in factis
contumeliosus in uerbis Sed misericordiam
dei consecutus sum. id est remissionem pec
catorum. quia ignorans feci. quod
enim ignoranter committitur facilius agnos
citur quam id quod ex certa malitia
perpetratur. in incredulitate id est falso credens
bene agere Superabundauit autem gratia
domini quasi dicat. non solum consecutus sum
ab eo remissionem peccatorum sed etiam
collatione donorum suorum quod subditur.
Cum fide et dilectione fidei enim per
caritatem formate connectitur alia do
ad gratiam gratum facientem pertinentia
Fidelis sermo id est uerus. et omni ac
ceptione dignus quia est utilis audi
entibus Et quis sit ille subdit quod
christus ihesus uenit ad hunc mundum
in carne peccatores saluos

facto · sua benedicta passione eius ef-
fectus in baptismo creatur quorum primus
ego sum non ordine temporis sed magni-
tudine iniquitatis ut exponit glosa
Sed quia multi grauius peccauerunt
xpistum etiam in persona propria persequendo
io dicendum uidetur melius quod tu de-
quorum primus ego sum sic intelligatur
scilicet inter illos qui de peccato ad gratiam
reuocantur quia hec reuocatio fuit in
paulo ualde mirabilis propter quod
in ecclesia solempnizatur et sic hi prius
ex cellentia notatur huius uocationis
Et huic concordat littera sequens ut de-
ret in me primo i. principaliter xpistus ihesus
omnem pacientiam i. perfectam pacientiam
ostenderet me mirabiliter reuocando eum
cum in actu persequendi eum in mem-
bris suis ad informationem eorum qui
credituri sunt · Ut nullus propter
enormitatem peccati sui desperet con-
sequi ueniam xpisti et celestis uitam
eternam Quod concludit celestius Regi
autem seculorum i. trinitati eterne
Eternitas enim que est simplex et
indiuisibilis non comprehenditur nobis
nisi per comparationem ad tempus infini-
tum quod designatur nomine seculorum
Inmortali addidit Iohannes et sancti
in et huiusmodi qui fuerunt homines
mortales Inuisibili ad differentiam ydo-
lorum que sunt de materia sensibili
Soli deo per hoc enim non signatur
in deo solitudo cum in eo sint tres
persone sed per hoc fit exclusio omnis
cultus ad cultum deo debito Quod sub-
ditur honor et gloria Et hoc pre-
ceptum committenti posito hic apostolus
reddit ad propositum in inducendo thimothe-
um ad resistendum uiriliter falsitati
dicens Hoc preceptum commendo tibi · tamquam
fideliter adimplendum · secundum precedentes
in te prophetias i. secundum illud quod spiritus
sanctus reuelauit michi de te futurum
antequam ordinarem te episcopum Ut
milites in illis i. contra illos scilicet pseu-
do apostolos militiam bonam eis contra
resistendo et eorum falsitatem confu-
tando habens fidem · scilicet rectam et firmam
et conscientiam bonam circa quod uita tua
sit doctrine confirmatiua · quam scilicet
conscientiam bonam quidam repellentes
scienter malum agentes circa fidem
naufragauerunt i. perierunt Abys-
sus enim abyssum inuocat et dicit
naufragauerunt quia sicut nau-
ta patiens naufragium perit et
alii cum eo sic tales a fide cade-
ntes inducunt alios ad infidelitatem
Ex quibus est hymeneus et alexander
nominati sunt propria homines quos tradi-
di sathane eos excommunicando et
etiam uexationi demonis subdendo
Demones enim in inferno sunt
executores diuine iustitie et etiam alii
in hoc mundo sicut dicitur psalmo lxxvii
Misit in eos iram indignationis sue in-
dignationem et iram et tribulationem
inmissiones per angelos malos
Ut discant non blasphemare cor-
recti per experientiam pene Excommunica-
tio enim et talis afflictio medici-
nalis est Capitulum secundum 2
Obsecro Hec est secunda pars
huius epistole in qua ponitur
actus secundus pertinens
ad episcopum qui est orationum oblationes

offerre deo secundum quod dicitur hebre 4
Omnis pontifex ex hominibus constitui-
tur in his que sunt ad deum ut offerat
dona et sacrificia pro peccatis etc. Quo
primo instruit thymotheum de actu o-
randi 2° ponit subiectum sibi ubi
Volo ergo Prima adhuc indiuas quia
primo instruit eum de actu orandi 2°
reddit rationem sui dicti ibi hoc enim
Prima adhuc indiuas quia primo do-
cet orandi modum 2° pro quibus sit
orandum ibi pro omnibus Primum est
accessus orantis ad deum qui oratur et
hoc fit per eleuationem mentis in deum
quod fit per orationem que secundum damas-
cenum est ascensus mentis in deum et
secundum hoc dicit apostolus Obsecro primum
omnium fieri orationes 2m est expressio eius
quod in oratione petitur quod fit dupliciter
Vno modo in generali ut cum dicitur Deus
adiuua me et quantum ad hoc dicit peti-
tiones Alio modo in particulari ut cum
appetitur assecutio alicuius boni uel e-
uasio mali determinati et sic dicit
postulationes 3m quod requiritur est
illud per quod oratio fit exaudibilis et
hoc est duplex Vnum ex parte dei
quod est sanctitas uel aliquid ab eo sancti-
ficatum Sicut cum dicitur per sanctam re-
surrectionem tuam libera nos domine uel
ad huius et hoc dicit deprecationes depre-
cationes id est per rem sacram deprecationes
propter quod in fine orationum ecclesie di-
per Jhesum christum dominum nostrum Aliud est ex parte
orantis quod est gratitudo de beneficiis
acceptis ille enim qui de beneficio accep-
to ostendit se gratum dignus effici-
tur ut aliud sibi detur et quantum

ad hoc dicit gratiarum actiones
pro omnibus Hic consequenter ostendit
pro quibus sit orandum cum dicit pro omnibus
hominibus generaliter pro regibus et
omnibus qui sunt in sublimitate con-
stituti sicut principes prelati pro
quibus sit orandum specialiter Nam
ex eorum bona dispositione dependet
bonum quod ipso subditur Vt quietam
et tranquillam uitam agamus sub re-
gimine eorum in omni pietate id est cultu
dei debito ut dictum est capitulo precedenti
et castitate mentis que est integritas
fidei et corporis que consistit in repressi-
one carnalis concupiscentie Et notandum quod
non solum pro principibus fidelibus
sed etiam pro infidelibus sub quibus
manent christiani est orandum quia per
hoc possunt fideles in pace quiete ser-
uire Sicut enim informabat Jeremias
iudeos in captiuitatem babiloniam
ductos Jeremie 29 ex parte domini querite pa-
cem ciuitatis ad quam transmigra-
re uos feci et orate pro ea dominum quia in
pace illius erit pax uestra ¶ Hoc enim
Hic consequenter reddit rationem
dicti scilicet quare sit dicto modo orandum
2° declarat dictum suum ibi Vnus enim
Circa primum dicit Hoc enim bonum
est id est utile nobis temporaliter ut
ostensum est et acceptum coram sal-
uatore deo nostro id est meritorium apud
ipsum uite eterne qui omnes homines
uult saluos fieri etc. Cum omnes non sal-
uentur uidetur ex hoc quod uoluntas
eius sit inefficax uel dictum apostoli
mendacium propter quod hoc dictum
apostoli tribus modis exponitur Vno
modo ut sit distributio accomoda

ut sit sensus Deus vult saluos
fieri omnes homines qui saluantur quia
nullus fit saluus quem non uelit
saluum fieri. Secundo modo ut sit ibi distributio
pro generibus singulorum et non pro
singulis generum sicut enim dicitur omne
animal fuit in archa noe quia de omnibus
generibus animalium ibi fuerunt aliqua
indiuidua et sic deus de omnibus
statibus hominum vult aliquos saluos
fieri et saluat. Tertio modo intelligitur
dictum apostoli de uoluntate dei an-
tecedente sed non consequente. Et dicitur
uoluntas antecedens qua aliquis
uult aliquid absolute. Consequens autem
qua uult aliquid consideratis circumstantiis
et condicionibus particularibus. Primo
modo uult iudex ciuitatis omnes ciues
uiuere inquantum sunt membra ciuitatis
et sub ista consideratione hoc est bonum.
Sed si consideretur aliquis ut fur uel
homicida sic non uult eum uiuere quia
non est bonum sed malum eo quod turbat
bonum commune et hoc modo deus uult
omnes saluos fieri inquantum sunt homines
capaces per cognitionem et
amorem. Consideratis tamen condicionibus
secundum quas aliqui sunt iusti, aliqui
peccatores sic uult secundum ordinem sue
iusticie aliquos saluos fieri et aliquos
dampnari. Sciendum tamen quod uo-
luntas fertur in res secundum quod in se sunt
et ideo illud uult simpliciter quod uult
prout consistit in re secundum suas con-
diciones et circumstantias ideo uoluntas
consequens est uoluntas simpliciter dicta. An-
tecedens uero secundum quid quia potius quod ab a-
liquibus uelleitas nuncupatur et ad cogni-
tionem ueritatis euangelice uenire
per fidem formatam caritate. ¶

Unus enim. Hic consequenter de-
clarat dictum suum scilicet quod deus uelit omnes
saluos fieri modo predicto. Unus enim
deus creator omnium hominum ad suam simili-
tudinem. Unus et mediator dei et hominum
qui passus est pro salute omnium quantum ad
sufficientiam non tamen quantum ad ef-
ficaciam quod prouenit ex defectu aliquorum
quibus meritum corporis domini non proficit pas-
sio christi quantum ad effectum. ¶ Cuius scilicet me-
diatoris testimonium temporibus suis
confirmatum est quia tempore ueteris
testamenti confirmatum est per prophetas
eius aduentum prenunciantes et tempore
noui per ipsius predicationem miraculis
confirmatam et per apostolos predicantes
in nomine christi multa miracula facien-
tes. In quo scilicet testimonio predicando
positus sum ego et predicator et
apostolus. Est autem apostolus nomen digni-
tatis siue status. Predicator uero
nomen actus conuenientis statui illi.
Ueritatem dico et non mentior. In quo
doctor gentium ad quem spectat uerum
dicere doctor inquam in fide et ueritate
id est in hiis que pertinent ad fidem et
mores in quibus consistit ueritas ui-
te. ¶ Uolo ergo etc. Hic consequenter
docet orandi modum quantum ad personam
ea subiectam et primo quantum ad uiros
dicens. Uolo ergo uiros orare omni loco
et non solum in ecclesia sed et alibi
oportunitate habita. Leuantes puras
manus. Et dicit puras ab operibus
iniquis. Leuantes ut etiam per hoc
designetur eleuatio mentis in deum.
Motus enim anime interius redundat in
corpus exterius. Sine ira ad proximum
quia orator debet habere cor quietum

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et disceptacione i. hesitacione ad deum
non dubitans de exaudicione si tamen
oret pie perseveranter et pro se
quia si non statim exaudiatur ad effectum
exaudietur tamen tempore competenti Quo ad secun-
dum ad mulieres dicens similiter et
supple mulieres orare volo in habitu ornato
i. decenti et honesto cum verecundia que
est preciosum ornamentum frontis mulieris
quo caret frons meretricis Ier. 3 frons
mulieris meretricis facta est tibi quia no-
luisti erubescere et sobrietate gestus
decentis ornantes se non curiose quod
subditur Non in tortis crinibus i. cris-
patis et capitibus non velatis aut auro
i. ornamentis aureis aut margaritis
affixis auro vel argento vel in vesti-
bus consutis circa collum et manus aut
in veste preciosa et ista sunt intelli-
genda contra modum status aut persone
quia sunt conspicua et incitant ad pec-
catum luxurie Sed ut quod decet mulieres
scilicet habere vestes simplices et honestas
promittentes pietatem per bona opera
scilicet quod pecunia non expendatur in vesti-
bus variis et curiosis sed in operibus pi-
etatis que debent esse ornamenta mu-
lieris Mulier in silencio discat scilicet a
predicatore in ecclesia et a viro suo in
domo cum omni subieccione i. humilita-
te Docere autem mulieri non permitto quia
docere est opus sapientis sapientia vero
non viget in mulieribus de communi cur-
su neque dominari in virum quod suum sed esse
in silencio ei non contradicendo sed
mitis et honestis ei obediendo quod
declarat per primum hominem et feminam
Adam enim primus i. primo formatus est
Gen. 1o Deinde Eua 2 et de costa

Ade ad ostendendum quod vir est mulieris
principium quod preferatur ei quod est
a principio Et Adam non est seductus
scilicet sicut in hoc quod crederet esse verum serpen-
tis dictum eritis sicut dii fuit tamen se-
ductus in hoc quod ad exhortacionem mu-
lieris comedit de ligno vetito ne contri-
staret eam et quia credidit illam trans-
gressionem non sic esse puniendam
Mulier autem seducta in prevaricacione
fuit quia dictum serpentis verum esse
credidit Ista tamen secundo sententiarum diffusius
pertractantur Salvabitur per filiorum
generacionem q. d. licet non salvetur per
doctrinam quam sibi non concedo salva-
bitur tamen per educacionem prolis ad
dei servitutem quod cedet sibi ad meritum
vite eterne si permanserit in fide
erga deum et dileccione erga virum et
sanctificacione cum sobrietate circa suam
subieccionem

Capitulum tercium

Fidelis sermo Hec est tercia
pars in qua instruit Thi-
motheus de tercio actu ad
episcopum pertinente qui est ordinare gra-
dus ecclesie Et dividitur in duas partes
quia primo ponitur hec instruccio Secundo
instruccionis racio ibi hec tibi scribo Prima
adhuc in duas quia primo ponitur in-
struccio de gradu maiori secundo de mi-
nori ibi Dyacones Circa primum dicit
Fidelis sermo i. verus quod subditur
in aliquibus libris et omni accepcione
plenus non est in libris correctis Si
quis episcopatum desiderat opus boni
desiderat q. d. non est desiderandus
quoad officii dignitatem sed quoad annexum
eum laborem qui est ordinatus ad ho-
norem dei et proximi salutem Unde
dicitur alibi quod est super et scopos

quod est intencio quia debet semper
intendere saluti plebis sibi commisse. Di-
cunt autem hic aliqui quod per episcopatum
intelligit sacerdotium quod est etiam
officium intendendi saluti populi sibi commis-
si. quia immediate post agit de statu
dyaconi. Ut patet in littera et non est
verisimile quod scribenda de statu episcopi sta-
tim transiret ad statum dyaconi sacer-
dotis pretermisso. Alii dicunt quod thymo-
teus erat factus primas eo quod ecclesia
ephesina erat principalis totius ec-
clesie provincie in qua erant multi
episcopi per thymoteum instituendi. Propter
quod apostolus instruit qualis sit insti-
tuendus in episcopum d. oportet ergo
episcopum et potest convenienter dici quod
instruit enim de utroque sub nomine
episcopi sacerdotis officium comprehendens
quia sicut dictum est quod utriusque officium
pertinet sibi intendere populo magis
tamen extensive ad episcopi officium. scilicet in tota
diocesi sua ad officium vero sacerdotis
intensive. Hic igitur docet qualis
sit instituendus in utroque officio d.
Oportet episcopum irreprehensibilem esse
i. sine notabili defectu et integre
fame. ista tamen condiciones et alie se-
quentes magis relucere debent in episcopo
quam in sacerdote curato. Unius uxo-
ris virum scilicet post baptismum. Si et
ante baptismum habuit uxorem et
mortua fuit non preiudicat ei quin
post baptismum possit accipere unam
aliam. quia baptismus tollit illam ir-
regularitatem. Ut dicitur etiam in glossa.
Sobrium in cibis et potibus ornatum in
moribus prudentem in agibilibus
pudicum i. honestum in exterioribus gestibus
hospitalem in pietatis actu doctorem

i. habilem ad docendum voce scilicet
et facundia. non vinolentum i. potacioni
vini assuetum. non percussorem corpora-
lia sed modestum. per repressionem pas-
sionum non litigiosum. itaque non solum
corpora non percutiat ut dictum est sed
nec etiam verbis iniuriosis contendat.
Non cupidum quia victus et vestitus
debent esse divicie christianorum et maxime
episcoporum et sacerdotum ut habentes alimenta
et quibus tegantur his contenti simus.
Sue domui bene prepositum i. diligentem
de bona provisione domus sue et
maxime circa prolem in moribus
informandam. Unde subdit filios habentem
subditos i. reverentes et obedientes
cum omni castitate et non sint sicut
filii helii qui dormiebant cum muli-
eribus que excubabant ostium taberna-
culi i. Reg. 2. Si quis autem domui sue
preesse nescit negligenter se habens
circa eam. quomodo ecclesie dei dilige-
nciam habebit. q.d. non est verisimile
quia quilibet naturaliter inclinatur
circa provisionem uxoris et filiorum. Unde
bruta animalia naturali instinctu circa
huiusmodi curam sunt sollicita. Non
neophitum i. de novo conversum ad fi-
dem. Et dicitur a neos quod est novum
et phitos quod est fides. ne in superbiam
elatus ex sua promocione festina in
iudicium incidat dyaboli i. deiciatur
a statu gracie et dignitatis propter suam
superbiam sicut dyabolus propter suam
superbiam fuit deiectus. Oportet autem
illum testimonium habere bonum ab hiis qui
foris sunt. i. ab infidelibus. Ut non
in obprobrium incidat i. in contemptum non
solum sue persone sed etiam ecclesie in
quam redundat contemptus rectoris

eius et in laqueum dyaboli .i. modum
et rancorem contra illos a quibus re-
putat se contempni ¶ Dyacones hic
consequenter instruit thymotheum de statu
minori Et primo de dyaconibus 2° de
mulieribus ibi mulieres Circa primum dicit
Dyacones similiter supple oportet esse
pudicos .i. maturos et honestos in aspectu
et exteriori gestu · non bilingues quia
per hoc suscitantur in ecclesia dissen-
siones non multo vino deditos quia
per hoc aufertur sensus discretionis
qui requiritur in ecclesie ministris · non
turpe lucrum sectantes eciam hinc magis
ad temporale bonum quam ad spirituale · mis-
terium habentes ministerium fidei .i. agnos-
centes circa fidem illud quod est simpli-
cibus laycis occultum Ut possint eos do-
cere · in consciencia pura .i. mali doctrina que-
stum non attendendo sed honorem di-
vinum hi autem probentur primum et antequam
applicentur ministerio ecclesie probentur de
moribus et fide · Nullum crimen habentes
quia debent esse integre fame aliquin
eorum infamia indecorem ecclesie redun-
daret ¶ Mulieres hic instruit
eum de mulieribus dicens mulieres simili-
ter supple esse oportet pudicas .i. non solum
castas mente sed etiam honestas
in exterioribus operibus hoc enim apostolus in-
portat pudicicia non detrahentes
quod frequenter contingit mulieribus sed
uxores ministrorum ecclesie debent pre-
ceteris moribus pollere Sobrias in cibo
et potu fideles in omnibus scilicet verbis
et factis Et revertitur ad dyacones dicens
dyacones uxoris unius sint viri ·
exponatur ut supra · qui filiis suis
bene presint et eos moribus informando
et suis domibus uxorem et fami-
liam debite regendo · qui enim bene minis-
traverint in gradu dyaconi gradum
bonum sibi acquirent .i. mercedem vel quod fiant
sacerdotes vel episcopi et multam fiduciam
scilicet habendi finaliter vitam beatam fide
per fidem ihesu christi ¶ Hec tibi po-
sita instructione de gradibus ecclesie hic
consequenter ponitur instructionis ra-
tionem dicens Hec tibi scribo quod subditur
fili thymothee non est de textu sed est
quedam glosa interlinealis inserta
textui per scriptores Sperans me venire
ad te quasi diceret si aliter deus disposu-
erit ita quod non possim te docere verbo de
ordinatione ecclesie doceam te saltem hoc
scripto · Ut scias quomodo oporteat te
in domo dei conversari id est .i. ecclesiam dei
regere et ordinare Columpna vera
et fortis ad sustinendum et firmamentum
veritatis scilicet ewangelice quam ecclesia
sustinuit firmiter etiam in persecu-
tionibus maximis et manifeste magnum
est pietatis sacramentum .i. sacrum secre-
tum scilicet incarnatio verbi divini quod
dicitur sacramentum pietatis ex maxima
enim pietate et clementia patris processit
incarnatio filij ut esset hostia ymmo-
landa pro salute mundi quod manifestum
est in carne scilicet assumpta · Per hoc enim
quod corpus tactu sue manus sanabat
leprosos et verbo suscitabat mortu-
os et imperabat tamquam propria virtute
apparebat quod virtus divinitatis sub carne
latebat Justificatum est in spiritu .i. per
spiritum sanctum iustitiam christo testificante
sicut quod dicitur Joh 16 Cum venerit spiritus
veritatis ille arguet mundum de peccato
et de iusticia et iudicio Et subditur
De iusticia vero ad patrem vado · hic
enim erat mittendus spiritus sanctus

in signo visibili scilicet post ascensionem christi Io. 7. Non dum enim erat spiritus datus quia non dum erat ihesus glorificatus spiritus autem sanctus apparens in signo invisibili fuit testimonium evidens iustitie christi et quod erat verus deus cum patre. sicut dixerat quod fuit declaravit petrus ut patet actuum 2. propter quod tunc crediderunt tria milia apparuit angelis licet enim ante cognoverint misterium christi tamen ipso completo in effectu cognoverunt novo modo scilicet notitia experimentali seu intuitiva ut declaratum fuit diffusius super ephe. 3. predicatum est gentibus per apostolos et specialiter per paulum qui specialiter fuit apostolus gentium ad gala. 2. Qui operatus est petro in apostolatum circumcisionis operatus est et mihi inter gentes id est Creditum est in mundo. Nam a tempore apostolorum omnibus mundi partibus predicatum fuit christi misterium et ab aliquibus creditum ut declaratum fuit plenius super Io. 10. Assumptum est in gloria quia christus in corpore glorioso resurrexit et sic in celum ascendit ut habetur actuum primo.

Capitulum IIII

Spiritus Hec est quarta pars in qua instruit thymoteum de alio actu pertinente ad episcopum qui est docere populum et dividitur in duas partes quia primo concludit modum docendi erroneum. Secundo ponit verum ibi Hec proponens. Circa primum dicit spiritus autem scilicet sanctus manifeste dicit id est revelat mihi et aliis pro ut sibi placet. Et dicit manifeste quia revelationes divine certe sunt illis quibus fiunt. quia in novissimis temporibus potissimum circa tempora antichristi discedent quidam id est aliqui notabiles persone. a fide sicut dictum fuit plenius super 2. thessa. 2. super illo verbo Nisi venerit discessio primum etc. attendentes spiritibus scilicet malignis et erroris id est inducentibus homines ad errores. et doctrinis demoniorum in falsis prophetis loquentium Sicut enim salvator premisit discipulos in omnem civitatem et locum quo ipse erat venturus ut habetur luce 10. et illi loquebantur in spiritu sancto Sic et antichristus premittet prophetas suos loquentes spiritu dyabolico. In ypocrisi id est in sanctitate simulata. loquentium mendacium ut propter speciem sanctitatis facilius credatur mendaciis suis et cauteriatam id est obstinatam in ardore sue malicie et cupiditatis Est enim cauterium ferrum ignitum quo vulneratur caro et per cauterium ferri intelligitur obstinatio in malo et per eius igneitatem ardor malignitatis et cupiditatis prohibentium nubere quasi hoc sit malum per se cum deus nuptias fecerit tamquam bonas Gen. 2. et eas approbaverit. Contra quod Dimittere tamen nuptias propter continentiam servandam ut liberius deo famuletur est dimittere minus bonum propter maius Abstinere autem cibis tamquam ab inmundis per se et illicitis quod tamen est falsum cum sint dei creature Omnis autem creatura dei per se bona est potest tamen aliquis cibus vel actus fieri malus alicui ut quia prohibetur sibi a superiori et sic aliqui cibi fuerunt illiciti iudeis veteris testamenti quia lege prohibiti sed quia talis abstinentia pertinet ad cerimonialia que cessant in nova lege ut dictum est supra primo cap. 10. talis concedit lege per ab

illis vel ab aliquibus eorum abstinere alia ratione vel pote quam manicheorum sic carnis vel corporis conservatori sanitatis. Quos deus creavit ad percipiendum a credendum cum graciarum actione de beneficio dei fidelibus et hiis qui cognoverunt veritatem scilicet evangelicam per quam legalia cessaverunt quia omnis ut patet ex dictis et subditur ratio cum dicit sanctificatur enim per verbum dei scilicet incarnatum et per orationem scilicet fidelium qui gratias agunt de cibo sibi a deo prestito et sic reddit eis non solum ad salutem corporis sed etiam anime ¶ Hec proponens. Hoc ostenso modo docendi errores hic consequenter prosequitur verum docendi modum et primo quantum ad omnes generaliter. 2o quantum ad aliquas personas specialiter ibi Seniorem. Docere enim bene presupponit vitam virtuosam et scientiam sine quibus actus docendi non est efficax. Ideo apostolus primo inducit thimotheum ad docendi actum. 2o ad virtutis exercitium ibi Exerce te ipsum. 3o ad sacre scripture studium ibi Dum venio. Circa primum dicit Hec proponens scilicet que superius sunt bene et tibi licita ut predictum est fratribus id est fidelibus. Bonus eris minister christi ihesu exequens eius doctrinam et voluntatem enutritus verbis fidei catholice et bone doctrine apostolice quam assecutus es per gradum spiritalem. Nam episcopi sunt successores apostolorum ut dicitur in decretis monachi d. c. In novo testamento. Ineptas autem et aniles fabulas quas anus solent narrare et que pro nichilo sunt computande devita talia enim in doctrina dei et fidei non sunt proponenda ¶ Et exerce te hic inducit thimotheum ad virtutes exercitium dicens et exerce te ipsum ad pietatem. Et accipitur hic pietas dupliciter. Uno modo prout pietas idem est quod cultus divinus in quo debet exerceri episcopus. Alio modo prout pietas condescensionem ad proximum quod etiam pertinet ad episcopum tam in corporalibus quam in spiritualibus ¶ Et subdit rationem huius exercitii dicens Nam exercitatio corporis in ieiuniis et vigiliis et huiusmodi ad modicum utilis est scilicet ad repressionem concupiscentie carnis in eo qui sic exercitatur. Quod modicum in thimotheo valebat cuius tanta sufficienter erat repressa tam ex infirmitate corporis ut habetur capitulo sequenti quam ex bono conversationis exercitio. Pietas autem ad omnia utilis est quod patet ex dictis cum bene disponat hominem ad deum et proximum et promissionem habens vite que nunc est scilicet gratie et future scilicet glorie quod subdit apostolus Fidelis sermo id est verus et omni acceptione dignus quia credenti proficimus. In hoc enim laboramus et maledicimur id est obprobria sustinemus quia speramus in deum vivum qui fidelis est in reddendo premium quod subdit qui est salvator omnium hominum quantum ad sufficientiam ex parte sui maxime fidelium dicit maxime quia eorum est salvator quantum ad sufficientiam et efficaciam. Precipe hec ut habens auctoritatem et doce ut habens scientiam. Nemo adolescentiam tuam contempnat id est licet sis iuvenis tamen sis senex in moribus ut nullus habeat occasionem te contempnendi quod subditur Sed exemplum esto fidelium in verbo sane doctrine in conversatione sancte vite in caritate quantum ad perfectionem affectus in fide quantum ad perfectionem intellectus. Licet autem caritas et fides sint in eius

in mente tamen relucent expressius in
opere Et subditur In castitate In mundicia
corporis et anime ¶ Dum venio h'
consequenter inducit thimotheum ad
sacre scripture studium d. attende lectioni
legis prophetarum et ewangelij Sed quia il-
lud quod accipitur in studio debet refundi
per exhortacionem et doctrinam in proximos ideo
subditur Exhortacioni quantum ad agenda
et doctrine quantum ad credenda Noli negli-
gere graciam que est in te ne dotalecto
abscondito arguaris que data est tibi per
prophetiam Antequam enim ordinaretur episcopus
revelatum fuit paulo quam futurus esset
ex eius ordinacione et sic per prophetiam
fuit ordinatus Cum impositione manuum
presbiterij Est autem presbiterium dignitas
uel officium presbiteri et accipitur hic
proprie sicut episcopus sub nomine episcopi uel episcopatus
comprehenditur presbiter uel presbiteratus in princi-
pio capituli precedentis Et dicit ma-
nuum in plurali quia in consecracione episcopi plures
acquiruntur Hec meditare scilicet sacram
lectionem ut predictum est et officij tui
dignitatem In hiis esto in opere ex-
equendo per doctrinam sanam et alia
pertinencia ad episcopalem dignitatem ut
profectus tuus manifestus sit omnibus
Ita quod omnes percipiant te proficere non
solum tibi sed etiam ecclesie Attende tibi qua-
liter viuas et doctrine qualiter doce-
as sicut Christus cepit facere et postea
docere Insta in illis diligenter exe-
quendo Hec enim faciens et cetera patet ex dic-
tis supra ¶ Seniorem ne increpaveris
docendi generaliter quantum ad omnes hic
consequenter ponitur modus docendi quan-
tum ad personas speciales Nam sicut
dicit gregorius in pastorali secundum

qualitatem auditorum debet formari
sermo doctorum Sciendum quod etiam corri-
pere aliquem verbo est eum docere Dicit
igitur Seniorem ne increpaueris arguendo
eum verbis duris Sed obsecra ut pa-
trem Ut timeat ab indecentibus sue
senectuti hoc tamen non est intelligendum
de senibus in sua malicia obstinatis
qui sunt acriter arguendi Sicut dani-
el duos coram omnibus increpauit se-
nes impudicos dan 13 Juuenes ut
fratres vt percipientes affectum dilectionis
facilius corrigantur Anus ut matres
vt honorifico verbo ad bonum magis
moueantur secundum illud ps 89 quoniam
superuenit mansuetudo et corripi-
emur Verumtamen quia talis man-
suetudo non debet esse nimis allici-
ens ideo subditur In omni castitate
Ut nec aliquo signo possit aliquis
estimari notare de aliqua leuitate erga
iuuencula Capitulum V

Uiduas honora hoc est
aliquam per exceptionem huius in qua
thimotheum instruit de quodam
actu ad episcopum pertinente qui est bona
ecclesie fideliter dispensare que dispen-
sanda sunt ministris ecclesie Est sciendum
quod honor dupliciter accipitur in scriptura
Uno modo pro reuerencie exhibicione Alio
modo pro necessariorum administracione Unde dicit
saluator mt 15 quod illi qui sub specie re-
ligionis faciebant oblacionem de hoc unde
parentes debebant sustentari erant trans-
gressores precepti domini De honore pa-
rentum Sciendum etiam quod uidue uere
sunt indupti gradiis quia alique sunt
diuites et illis debetur honor primo
modo dictus Alie uero pauperes quibus
debetur honor secundo modo dictus et sic

intelligendum est verbum apli cu
dicit viduas honora hoc mo ud illo
sedm earum condicione Que vere vidue
sunt hoc dicit ad excludendum allas
q meritu viduitatis perdunt. ¶ Sic
autem hic conter prosequitur intentu
magis in speciali Et ostendit primo
que sunt vere vidue notande Secundo Alit
sunt sustentande. ibi Si quis fidelis
prima viduas quia primo ostendit q
discende sunt vere vidue rone moru Secundo
rone annorum ibi Vidua eligatur Prima
adhuc viduas quia primo ponit quanda
distinctionem Secundo vnius membri rone ibi
Si quis autem Distinctio vero est
de viduis diuitibus et pauperibus et
qui debent esse mores vtrarumque. et
quantu ad diuites dicit. Si qua autem
vidua filios uel nepotes ht indigentes
sua educacione discat primu domu sua
regere. familiam suam gubernando
et in moribus in fariendo. et mutua
vicem reddere parentibus. eis recon
ciliam exhibendo et necessaria ministrando
si indigeunt sicut alita fuit ab eis
hoc enim preceptu est coram deo.
cui placent opera pietatis ¶ Conter
dicit de pauperibus Que aut vere
vidua e et desolata. i. destituta bo
nis temporalibus sicut et marito.
speret in deo q per prouisionem
eius habet sufficientem victu. et in
stet obsecracionibus et oracionibus noc
te et die. i. omnibus horis ad hoc opo
tunis qualiter autem differant
obsecraciones et oraciones dictum est
supra in principio sedi capituli. Nam
deliciis e viuens molliter iacendo
et oracione pretermittendo mortua e
i. approquinqua morti spirituali. quia deli
cie inclinant ad actu luxurie co
sideratur. et hoc precipe tam diuitibus
viduis qm pauperibus vt irreprehensi
biles sint. i. absque defectu notabili vnde
possint aliqui racionabiliter scandalizari
¶ Si quis hic reddit rone primi me
bri in quo dictum e q vidue diuites
debent esse solliciate de nutricione filiorum
nepotum et parentum hic reddit racionem
huius dicti dicens Si quis aut suorum
i. attinencium sibi quomodocumque curam
non ht eos negliendo et maxime
domesticorum existentium de domo sua uel
cognacione fidem negauit. i. fidelitate
quam debet hre ad dictas personas
quas negauit facto debitum auxilium eis
subtrahendo Et est infideli deterior
i. in hoc peccat grauius quam paganus
fidem xpi non hns Nam quanto
status est alcior. tanto casus est
grauior ¶ Vidua Hic consequenter
ostendit que sunt vere vidue rone
annorum et ostendit primo q tales sunt
honorande Secundo q ~~sunt~~ alie sunt vi
tande ibi adolescenciores Circa primu
dicit Vidua eligatur tamque honora
bilis modo supradicto Non minus
lx annorum Tunc enim fames libidinis
est refrigerata. q fuit vnius viri
vxor Nam secunde nuptie signu
videntur incontinencie sunt tamen li
cite. In operibus bonis testimonium
hnt Nam esse debet integre fame
si filios sibi derelictos educauit bn
et sancte sedm suam possibilitate
Et similiter q sequitur Si hospicio
re si sanctorum pedes lauit. i. dispu
rencium per predicacione si tribulacione
pacientibus. i. incarceratis et in
firmis subministrauit sedm possibi

litatem suam ut puta victum si fuerit dives vel aliud obsequium si pauper. Si omne opus bonum subsecuta est secundum possibilitatem et decentiam sui status. ¶ Adolescentiores autem et viduas. Hic consequenter ostendit que vidue sint vitande dicens. Adolescentiores autem viduas in quibus adhuc viget vermis concupiscentie carnalis devita quia societas earum et familiaritas est periculosa etiam viro quantumcumque casto. Unde dicit Ysidorus Soliloquiorum li. 2. Si vis a fornicatione esse tutus esto a muliere corpore et visitatione districtus. Circa serpentem enim non eris diu illesus, iuxta ignem consistens et proximus periculo diu tutus non eris, ferreus sis aliquando dissolveris. Cum enim luxuriate fuerint frangendo continentiam vidualem, in Christo nubere volunt habentes dampnationem. Ex hoc patet quod loquitur de illis que fecerunt votum continentie vidualis quibus non solum nubere sed et velle nubere est dampnabile. Si enim votum non fecissent de hac observantia, licitum esset eis velle nubere et etiam actu nubere. quia primam fidem factam deo per votum de continentia viduali irritam fecerunt per casum luxurie. Simul autem et ociose a bonis operibus. discunt circuire domos. audiendo frivola. et videndo inhonesta spectacula. Sed et verbose cum tamen debent esse taciturne et curiose in vestitu dissoluto. loquentes quod non decet scilicet scurrilia que non decent statum vidualem propter quod concludit. Volo ergo iuniores nubere propter fornicationis periculum filios procreare ad serviendum deo in fide catholica matresfamilias esse ut occupate circa curam domus et familiam impediantur a discursu vago et curioso. Nullam occasionem dare adversario id est infideli maledicti id est maledicendi gratia. Querunt enim infideles unde possint mordere vitam fidelium. Iam enim quedam converse sunt retro a voto continentie vidualis fracto post sathanam eius suggestioni consentiendo. Ideo et tales non sunt connumerande vel computande inter viduas ecclesie. ¶ Si quis etc. Ostendendo que vere vidue sunt dicende hic consequenter ostenditur qualiter sunt sustentande quia si alique sunt pauperes habentes tamen aliquos consanguineos nobiles viros et divites bonum est ut sustententur ab illis ut sic aliis non habentibus tales amicos possit melius provideri et absque communitatis gravamine et hoc est quod dicitur. Si quis fidelis in potentia et in honestate notabilis habet viduas in domo vel cognatione sua subministret illis necessaria certa patenter ex pietate. ¶ Qui bene etc. Hic consequenter instruit de ministris ecclesie constitutis dicens. Qui bene presunt presbiteri faciendo devote divina officia et amministrando subditis ecclesiastica sacramenta duplici honore digni habeantur. Et hic duplex honor est ut eis exhibeatur reverentia et amministrentur necessaria ut supra dictum est. maxime qui laborant in verbo in instruendo alios de fide et doctrina de moribus. Consequenter probat per scripturam quod necessaria sunt eis ministranda et primo per scripturam veteris testamenti Deut. 24. Non infrenabis os bovi trituranti. Per hoc figuraliter preceptum fuit

q nō negentur nccīa predicatorī qui
triturat etiam in area dnī Quo per
scripturam naui. Dignus ē operarius
mercede sua. qd dicitur de predicatori
bus līs   e. Aduersus Hec ē
sexta pars principalis huius capitli in
qua instruit thimotheū de actu iudi
candi et puniendi subditos in foro exte
riori qui pertinet ad epm et primo
instruit eū quantū ad accusacōnē et
testificacōne d. Aduersus presbiterum
accusacōne noli recipere. quia contra
personam tanti status non est leui
ter credendum Nisi sub duobus vel
tribus testibus ydoneis ad hoc et
probatis moritate. Quo instruit eū de
punicōe d. Peccantes coram omnibus
argue Vt sicut peccatū ē notū ita
et punicio Vt et ceteri timorem
habeant et sic a malo retrahant ne
similem punicōnē incurrant Quo
instruit eū de inquisicōe diligenti
que debet precedē iudiciū et puni
cionem d. Testor coram deo et modus est
adiurandi admonendū efficacius
thimotheū Vt hec custodias que dicta
sunt et etiam que secunt. sine p
iudicio .i. sine precedenti examinacōe
diligenti. nichil faciens maxime
in punicōibus in aliam partem de
clinando ad eum iudicium instē quod
defectū examinacōnis debite quod eo
subditur Manus cito nemini impo
sueris quasi precipitanter puniendo ne
participaueris peccatis alienis .i. illorum
qui male eū accusauerint aliqui
aut exponunt hec de ordinacōne
minis festina. atque insufficiencis
et sic eps communicat peccatis eius in
digne ministrantis Te ipsum

Hec ē pars incidentalis in qua
monet thimotheū de sui ipsius custo
dia diligenti eo quod instruxerat eū de
punicōe aliorum et iudex in aliis
debet esse in minus ab illis quos punit
maliis Concluditur. ~~maliis~~ ind.
quia primo facit propositū Quo declarat
quoddam superius dictū ibi quorunda
Circa primū dicit Te ipsum castū cus
todi scilicet mundum et purū et sine re
prehensione. Et quia thimotheus pro
custodia castitatis nimis affligebat
corpus suū ideo subdit Noli adhuc
aquam bibere cuius potus nobilē
nocet stomacho languenti. et egro
tanno corpi. sed modico vino
nocet castitati et valet ad sanita
tem seruandā quod necessaria ē ad exercendū
officiū epī Quorundā hic ma
nifestat quoddam superius dictū. dix
erat enim quod thimotheus nichil a
geret sine diligenti examinacōe
previa ideo declarat quod sunt illa que
indigent tali discussione et que non
dicens Quorundā homi peccata
manifesta sunt ex euidencia facti
et talia non indigent accusacōe testi
ficacōe seu examinacōe precedentē
ad iudiciū .i. ad examinacōnem quia
sunt per se notoria et sic punienda
sine discussione Quorundam autē
subsequuntur .i. sunt latencia ita quod non
apparent punienda nisi post discussionē
Similiter et facta bona supple ali
quorum manifesta sunt ex euidencia
rei et sic non indigent discussione
et approbacōne prius et que aliter se habent
ita quod non sunt manifeste bona ab
scondi non possunt .i. non abscondun
tur de facili hoc est de eius examinacōe
diligenti propter quod talia non

sunt distinguenda antequam approbentur
Dicuntur autem talia abscondi non pos-
se illo modo impossibilitatis quo ad dicitur
impossibile fieri eo quod difficile est fieri quod
metha[phorice] Vel aliter abscondi non possunt
scilicet divino iudicio licet abscondi pos-
sunt humano Capitulum vi

Quecumque habet est ultima pars
in qua thymotheus inducitur
ad actum custodiendi gregem
qui maxime pertinet ad pontificem
Et dividitur in tres partes quia primo
inducitur ad custodiam pauperum 2o
divitum ibi Divitibus autem 3o genera-
liter omnium ibi thymothee maxime
vero pauperes sunt servi quia quicquid
habent vel acquirunt est dominorum suorum
Bene vero custodiuntur qui ad serviendum
dominis fideliter et humiliter inducuntur
Igitur thymotheus instruitur primo
de hac custodia 2o reprobatur doctrina
contraria ibi Si quis aliter Circa
primum dicit apostolus Quicumque sunt sub
iugo servi in fidelium ut dicit hic
glosa dominos suos omni honore dignos
arbitrentur humiliter eis obediendo
in licitis et honestis Unde et sanctus
paulinus nolens episcopus in fideli ar-
gi serviunt pro filio cuiusdam vidue
humiliter et devote ne nomen et
doctrina domini blasphemetur Si enim ser-
vus christianus infidelis eo quod efficitur
christianus subtraheret domino debitam ser-
vitutem posset dici ab infidelibus
quod doctrina christi non esset bona que
concederet invito domino subtrahere alie-
num Qui autem habent fideles dominos non
contempnant denegando eis debi-
tam servitutem quia fratres sunt a-
ambo christiani hoc asserebant aliqui
eo quod non habet imperium par in parem
Sed ista paritas intelligenda est in spiritua-
libus secundum quod dicit ambrosius
Apud deum bona servitus et bona li-
bertas equa lance appenduntur Non
autem in corporalibus dequibus est ser-
vitus sed magis serviant eis quia
fideles sunt quibus fidelis magis
tenetur quam infidelibus et dilecti
deo qui scilicet domini beneficii scilicet divini parti-
cipes sunt cum servis per sacra-
mentum baptismi Hec doce ignorantes
et exhortare scientes ad implendum
opere Et Si quis Hic contrarium tene-
re doctrinam contrariam Et dividitur
in duas partes scilicet in partem princi-
palem et incidentalem ibi Est autem
questus Circa primum dicit apostolus Si
quis aliter docet scilicet quam dictum est
de servis christianis Et non acquiescit
sanis sermonibus domini Ex quo patet
quod apostolus non dicit predicta in sententia
propria sed divina Superbus supple est
talis doctor Ex superbia enim pro-
cedit asserere nova que sunt dubia
et multo magis que sunt falsa
nichil sciens quia de talibus non
est scientia sed languens circa questi-
ones quia tendit ad mortem spiritu-
alem per discessum a fide Ex quibus
scilicet questionibus verbosis et inu-
tilibus oriuntur invidie in corde
contentiones in ore et opere blasphe-
mie id est detractiones in absentia et
suspitiones male Nam invidentes
ad invicem facta mutua pessime
interpretantur conflictationes hominum men-
te corruptorum scilicet falsorum predica-
torum contra alios et qui auditorum

ꝯuati sunt sꝫ auitate ꝯplici· uite et iustē et dotthē· existimantium questum ee pietatem· a· predicationē q est opus pietatis exercentium ꝙpter temporale lucrum ¶ Est autem questus

hec est pars incidentalis in qua attāme hita ex questu falsorum predicatorum concludit a veris predicatoribus talem questum et primo ab omnibus gnāliter Secundo ad timotheum specialiter ibi Tune autem Circa primum dicit Est autem questus magnus Nam per ipm acquiritur vita beata pietas i· opus predicationis cum sufficiē necessariā victus et vestitus q debet sufficere veris predicatoribus sicut dicit postea Habentes autem alimenta etc Nam q volunt diuites fieri loquitur de predicatoribus ewangelij qui dent ee attēnis cupiditatibus expediti Esse vero diuitem non est malum bene utentibus diuiciis Unde dicit ambrosius super luc Sicut diuicie impedimenta sunt reprobis et ita probis sunt adiumenta virtutis nec per hoc velle ee diuitem ad bene utendum est malum nisi impedimentum maioris boni magna enim cura circa talia impedit actum predicationis ꝙpter quod apli curam temporalium aliis commiserunt dicentes Act 6 Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis considerate ergo fratres viros etc Et subditur quos constituamus super hoc opus Vel potest dici et magis ad intentionem apli ut uidetur q cum dicit q volunt diuites fieri etc loquitur de falsis aplis qui predicabant ex cupiditate lucri temporalis· et sic velle diuites fieri

accipitur pro inordinato diuiciarum appetitu qui semper est malus· Io subditur Incidit in temptationem· per maiorem consensum et laqueum dyaboli et desideria multa etc quia diuicie prebent viam et fomentum ad omnia vitia q mergunt homines in interitum i· in profundum vitiorum et perdicionem· i· gehenne penam Radix enim malorum est cupiditas quia sicut radix prebet fomentum omnibus partibus arboris Sic diuicie omnibus peccatis ut dictum est Quam quidam appetentes i· cupiditatem que accipitur hic pro peccuniis ex cupiditate agregatis errauerunt a fide· abyssus enim abyssum inuocat· et sic abyssus cupiditatis trahit ad abyssum infidelitatis Et inseruerunt se doloribus multis Tales enim homines qui tanti mie sentiunt mentis dolores ꝙpter quod dicit augustinus quod malus animus est sibi ipsi pena et cum hec se obligant ad dolores inferni intolerabiles

¶ Tu autem hic consequenter excludit hanc cupiditatem siue questum a thymotheo specialiter Et primo exhortando Secundo precipiendo ibi precipio Circa primum dicit Tu autem homo dei i· deputatus obsequio diuino· hec fuge Et consequenter ostendit quales diuitias debet querere d· Sectare vero iusticiam erga proximum pietatem fidem caritatem erga deum fidem qua creditur· caritatem qua diligitur· pietatem qua colitur Est enim pietas uno modo sumpta idem quod cultus diuinus pacientiam erga persecutores mansuetudinem erga omnes Certa bonum certamen

fidei sed falsis apostolis resistendo apprehende
vitam eternam id est per hoc apprehendes
eam in qua vocatus es per gratiam
in principio que est arra vite beate. et con-
fessus bonam confessionem coram multis
testibus et hoc in ordinatione tua et
etiam in predicatione ¶ Precipio tibi
hic inducit thimotheum precipiendo
dicens. Precipio tibi coram deo qui presentiali-
ter est ubique qui vivificat omnia in quantum
dat omnibus esse et coram christo ihesu
id est coram ihesu christo. qui testimonium red-
didit sub pontio pylato tunc dixit Jo.
18 In hoc natus sum et ad hoc
veni in mundum ut testimonium per-
hibeam veritati quod fecit verbo et
facto in doctrina et miraculis tempore
quo pontius pylatus erat preses iu-
dee. et hec fuit bona confessio. Ut
serves mandatum sine macula id est man-
datum ewangelicum sanctum et purum in quo
predicatoribus ad predicandum missis
dicitur quod expediti sint a cupiditatibus
terrenis Usque in adventum domini id est usque
ad mortem tuam in qua veniet dominus
ad te glorificandum. quem temporibus suis
id est tempore iudicii ostendet in forma
humanitatis gloriosa. beatus et solus
potens id est trinitas beata cuius opera
sunt indivisa. et non aliam ostensionem
faciet tota trinitas. qui solus immor-
talitatem habet. sola enim trinitas
habet esse vere etc. Et hoc voca-
tur hic immortalitas large loquendo
de immortalitate. Omnis enim creatura
eo quod est de nichilo convertibilis est in nichilum
quantum est de se et lucem habitat inac-
cessibilem quia non potest comprehendi
ab aliqua creatura propter eius infinita-
tem. et hec incomprehensibilitas hic

vocatur inaccessibilitas Quem nullus
hominum vidit scilicet purus homo corde et
corporis sensibus utens quia nullus purus homo
vidit divinam essentiam et utens sensibus
Licet de moyse etiam et paulo dicit augustinus
quod viderunt divinam essentiam tamen in rap-
tu ¶ Divitibus postquam paulus do-
cuit thymotheum de custodia pauperum
hic consequenter instruit eum de cus-
todia divitum qui erunt a prelato bene
custodiuntur quando in humilitate et pietatis
operibus nutriuntur. et hoc est quod dicit
Divitibus huius seculi precipe non sub-
lime sapere. id est per superbiam non
erigi sed in humilitate teneri Neque
sperare in incerto divitiarum ponendo
ibi finem suum. sed in deo vivo ad
differentiam ydolorum que non vivunt. Qui
prestat nobis omnia abunde ad fruendum
quia non solum dat in principio temporalia
bona quibus homines utuntur sed
etiam celestia quibus boni fruuntur Bene
agere supple precipe divitibus. Divites
fieri in operibus bonis quod iste sunt
vere divitie quas nullus potest
violenter auferre. communicare
bona sua indigentibus thezaurizare
sibi ut mat. 19 Da pauperibus et ha-
bebis thezaurum in celo ¶ O thimothee
Hec est ultima pars in qua inducit
thimotheum ad custodiam omnium subdi-
torum suorum generaliter dicens O
thimothee depositum custodi id est gregem
tue fidelitati commissum devitans
prophanas vocum novitates. et dicit
vocum et non rerum quia non sub-
est veritas non dicit prophane id est paul-
prophano quia talia per certas debent
interdici. et oppositiones falsi nominis
scientie id est scientie falso nominate. quia scilicet
scientiam apparentem tantum et non ex-

ipsorum quidam promittentes ver-
bis ypheneus et alexander intentes e-
rca fidem exciderunt sicut arrius
et multi alij heretici Finaliter con-
cludit Gratia dei tecum Amen

Incipit epla ad thimotheum

PAulus apostolus
hic incipit 2a
epla ad thimo
theum que divi-
ditur in partes
scilicet in salutacionem
et prosecucionem
ibi Gratias ago
et conclusionem ibi Ego enim iam delibor
quarto capitulo circa medium In prima parte
ponitur primo persona salutans ibi
paulus etc et persona salutata ibi thi-
motheo et optata bona ibi Gratia Et
patet ex dictis in principio precedentis
partis epistole prima hac accepto secundum
promissionem vite que est in christo ihesu
id est vite eterne que est in christo aliter
tunc quia beati reficiuntur intus
in aspectu sue deitatis et exterius in
aspectu sue humanitatis secundum quod
dicit augustinus exponens illud Jo. 10 In-
gredietur et egredietur et pascua in-
veniet ¶ Gratias ago hic incipit
huius epistole prosecucio Circa quam sciendum
quod paulus in spiritu videns suam pas-
sionem appropinquare et quod exinde
non posset evangelium predicare

scripsit thimotheo suo discipulo predilecto
ut constanter et efficaciter fidem catho-
licam predicaret non territus malis
etiam timore mortis in inmo ... cum
gloriosum sit transire per martirium
de statu vite presentis Et dividitur in duas
partes quia primo dilectionem suam erga
thimotheum exprimit ut monitionem
suam melius recipiat Secundo mulcet
ad predicta cum ibi Tu autem assecutus
tum Circa primum dicit Gratias ago
deo cui servio a progenitoribus meis
scilicet ab abraham ysaac et iacob qui fu-
erunt veri cultores dei Et similiter
gamaliel qui nutrivit paulum et in
lege docuit Aliter quod dicit eius pro-
genitor eo modo loquendi quo dicit apostolus
1 Cor 4 In christo ihesu per evangelium
ego vos genui In consciencia pura non
sicut falsi apostoli qui serviebant deo
tamen inceptiori appetencia quod sine in-
termissione id est quacienscumque vacat in
tempus orandi habeo memoriam spe-
cialem tui memor lacrimarum tuarum
flevit enim thimotheus a paulo dimis-
sus quia paratus erat nec secum ire
ad omnia pericula Ut gaudio implear
quasi diceret ad hoc desidero te videre ut re-
plear gaudio ex tua perfectione Re-
cordacionem accipiens id est habens
eius fidei et fidelitatis erga deum
et me apostolum que est in te non ficta
sed vera et firma que scilicet fides
firma habitavit primum in avia tua etc
quasi diceret non est dubitandum quod est in te fi-
des firma ex quo fuit in avia et
in matre que tamen erant fragiles sexu
¶ Propter quam hic consequenter
ponit suam monitionem in qua multi-
pliciter inducit thimotheum ad predicandum